

بیامبر ﷺ و شیوهی اصلاح خطاها

مؤلف: دکتر د. حمد یوسف الشطی
استادیار دانشکده علوم تربیتی دانشگاه کویت

مترجم: ابراهیم زاهدی فرد (غزوقی)

نشر

الشطى، محمد يوسف
المنهج النبوى في تقويم الاخطاء. فارسي
پيامبر (ص) و شیوهی اصلاح خطاها
مؤلف: محمد يوسف الشطى
مترجم: ابراهيم زاهدى فرد .
تهران: نشر اسلام، ۱۳۹۵ .

۵۰. ابن. ه. اب: ۶-۲۱۳-۳۴۹-۶۰۰-۹۷۸

موضوع: محمد (ص)، پيامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت -
۱۱ق. -- ابن. ه. حاديش- تقصير -- جنبه های مذهبی -
اسلام- تقصير - حاديش- راد و رسم زندگی اسلام)

زاهدى فرد فاروقى، ابراهيم، ۱۳۴ - مترجم
رده بندى كنگره: ۲۹۵ ۴۱ ۶۱ ش/۶۶/۲۴BP

رده بندى ديويى: ۳/۲۹۷

شماره كتابشناسى ملی: ۲۲۸۲۱۶

پیامبر ﷺ و شیوهی اصلاح خطاها

ترجمه: دکتر محمد یوسف الشطی
مترجم: ابراهیم زاهدی فرد (فاروقی)

ناشر: نشر احسان

چاپخانه: چاپ و نشر

نوبت چاپ: ۱- ۳۹

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۷۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۱۰۰-۳۴۹-۲۱۳-۴

فهرست

۱۱	 مقدمه
۱۸	 ۱- اهمیت موضوع
۲۱	 ۲- انگیزه‌ی انتخاب این موضوع:
۲۴	 ۳- شیوه‌ی پژوهش
۲۹	 باب اول: مفهوم، حقیقت و انواع خطا
۳۱	 فصل اول: مفهوم، انگیزه و حکم خطا
۳۳	 مبحث اول: مفهوم لغوی و اصطلاحی خطا
۳۳	 ۱- معنی لغوی خطا:
۳۶	 ۲- خطا در اصطلاح شرع:
۳۹	 ۳- ارتباط میان معنی و تعریف لغوی و اصطلاحی:
۴۱	 مبحث دوم: انگیزه‌ی خطا در زندگی مردم
۴۱	 پیشگفتار:
۴۳	 انگیزه‌های خطا در زندگی مردم:
۶۵	 مبحث سوم: موضع قانونگذار در مورد خطا
۶۵	 حکم تکلیفی:
۶۵	 دیدگاه ۱: خطا در دایره‌ی عفو است:

- دیدگاه ۲: خطا در دایرهی حرام است: ۶۶
- مبحث چهارم: برنامه‌ی پیامبر ﷺ برای پیشگیری از وقوع خطا ۷۱
- گزیده‌ای از سخنان دانشمندان پیرامون اهمیت مطلب حدیث: ۸۰
- مبحث پنجم: تناسب اصلاح با خطا ۹۳
- صفحه‌ی اوّل - چشم‌پوشی از حقوق شخصی در هنگام وجود مصلحت عمومی: ۹۳
- مبحث دوم - رعایت حال مخاطبان: ۹۵
- صفحه‌ی سوّم - برداری از فرصت‌های مناسب برای آموزش: ۹۷
- فصل دوم: انبیا و خطاها و رهنمود پیامبر ﷺ برای تعامل با آن ۹۹
- مبحث اول: خطای علمی ۱۰۱
- اصل یکم: روش تکرار برای برادر شدن احساسات نسبت به خطا: ۱۰۱
- اصل دوم: نکوهش و سرزنش ۱۰۴
- اصل سوّم: تفرین بر متکبران لجباز: ۱۰۶
- مبحث دوم: خطای آدم نادان ۱۰۹
- اصل چهارم: حوصله و متانت در اصلاح خطاها: ۱۰۹
- اصل پنجم: ملایمت و مهربانی در آموزش ناآگاهان: ۱۱۴
- اصل ششم: راهنمایی شایسته با سخن نغز و سنجیده و بیان خنک و رست: ۱۲۰
- اصل هفتم: بزرگداشت احکام شریعت اسلامی و برحذر بودن از مخالفت با آن: ۱۲۳
- مبحث سوّم: خطای مجتهد آگاه ۱۲۷
- اصل هشتم: محاسبه و عذاب وجدان با تحریک احساسات درونی: ۱۲۸
- اصل نهم: تشویق خطاکار به توبه و استغفار و عدم طرد او از بطن جامعه: ۱۳۵

مبحث چهارم: خطا در حق قانونگذار	۱۴۳
اصل دهم: پیشگیری از مخالفت با نصوص صریح:	۱۴۴
اصل یازدهم: عمومی گرداندن پند و اندرز و انگشت نما نکردن خطاکار:	۱۴۹
اصل دوازدهم: آموزش و رعایت ادب عالی در همه‌ی کارها و توجه به راهنمایی درست:	۱۵۲
مبحث پنجم: خطا در حق پیامبر (ص)	۱۵۹
اصل سیزدهم: گذشت در عین قدرت:	۱۶۰
مبحث ششم: خطا در حق بندگان	۱۶۵
اصل چهاردهم: بین پایانه و احیان فضل و دانشمندان و گوشزد کردن صفات برجسته و کارهای بزرگ آنان:	۱۶۶
اصل پانزدهم: شکوفا کردن استعدادها و توانمندی‌ها و جلوگیری از هدر رفتن آن:	۱۷۲
باب دوم برنامه‌ی پیامبر (ص) در ارزیابی و اصلاح خطاها در همه‌ی بخش‌های زندگی	۱۷۹
فصل اول: ارزیابی و اصلاح خطاهای اعتقادی	۱۸۱
موضوع اول: ارزیابی و اصلاح خطا در تعامل با یهود	۱۸۳
اصل شانزدهم: خریص بودن بر شناخت حقیقت دشمن، اندیشه‌ها و رباورانه‌ها:	۱۸۴
اصل هفدهم: به‌خاطر خود، تقاس نگرفتن مادی که خطا، مجازاتی را به دنبال نداشته باشد:	۱۹۰
موضوع دوم: ارزیابی و اصلاح خطا در تعامل با مسیحیان	۱۹۹
اصل هیجدهم: کاربرد مباحله در هنگام ناکارآمد گشتن حجت و برهان:	۲۰۰
اصل نوزدهم: پاسخ دادن به شبهاتی که در دل خطاکار پدید می‌آید:	۲۱۱

موضوع سوم: ارزیابی و اصلاح خطا در تعامل با منافقان	۲۱۹
اصل بیستم: گذشت از حقوق شخصی... بویژه لحظهی بروز منافع عمومی:	۲۲۰
اصل بیست و یکم: ترجیح دادن سکوت بر حرف زدن:	۲۳۰
موضوع چهارم: ارزیابی و اصلاح خطا، در تعامل با مشرکان	۲۳۷
اصل بیست و دوم: دعا برای هدایت و موفقیت فرزندان:	۲۳۹
اصل بیست و سوم: تعمیق مفهوم ایمان به خداوند و احساس کردن همراهی پروردگار:	۲۴۷
فصل دوم: ارزیابی و اصلاح خطاهای عبادی	۲۵۳
موضوع اول: ارزیابی و اصلاح خطاهای مربوط به نماز	۲۵۵
اصل بیست و چهارم: بزرگ کردن آسانگیری و رفع حرج و مشقت:	۲۵۶
اصل بیست و پنجم: تمرین عملی کار بردی و تکرار	۲۶۴
موضوع دوم: ارزیابی و اصلاح خطاهای مربوط به زکات	۲۶۹
اصل بیست و ششم: مصالحه پس از نزاع و درگیری	۲۷۰
اصل بیست و هفتم: بهره‌برداری از شرایط و رخدادها، مخالف برای تحکیم اصول و مبانی شرعی و تربیتی:	۲۷۵
اصل بیست و هشتم: تشویق به انجام کار نیک و پرهیز از سوری جستن از آن	۲۸۱
مبحث سوم: ارزیابی و اصلاح خطاهای مربوط به روزه	۲۹۱
اصل بیست و نهم: طبقه‌بندی اولویت‌ها:	۲۹۲
اصل سی‌ام: آموزش میانه‌روی و اعتدال در همه‌ی امور:	۳۰۱
اصل سی و یکم: تنوع راه حل‌ها و گزینش یکی از آن‌ها در هنگام ارزیابی و اصلاح:	۳۰۶

مبحث چهارم: ارزیابی و اصلاح خطاهای مربوط به حج	۳۱۵
اصل سی و دوم: توجه و پیگیری:	۳۱۶
اصل سی و سوم: پیش از تطبیق و تنفیذ احکام، باید آن‌ها را شناخت:	۳۲۶
فصل سوم: ارزیابی و اصلاح خطاهای رفتاری و اخلاقی	۳۳۳
مبحث اول: ارزیابی و اصلاح خطای شرم‌آور و نفرت‌انگیز زنا:	۳۳۵
اصل سی و چهارم: روش گفتگو و مجاب کردن:	۳۳۶
اصل سی و پنجم: بیعت با کاربرد مجازات:	۳۴۱
مبحث دوم: ارزیابی و اصلاح خطای سرقت:	۳۵۹
مبحث سوم: ارزیابی و اصلاح خطای شرابخواری	۳۶۷
مبحث چهارم: ارزیابی و اصلاح خطای جنگ‌افروزی؛ ستیزه‌جویی و راهزنی	۳۷۷
مبحث پنجم: ارزیابی و اصلاح خطای تهمت (یا)	۳۸۷
مبحث ششم: ارزیابی و اصلاح خطای ناسزاخوری و دشنام دادن	۴۰۷
اصل سی و ششم: پارسایی و پرهیزگاری اساس برتری‌های انسانی است:	۴۱۰
اصل سی و هفتم: به خدا پناه بردن (و اعوذ بالله... گفتن) در هنگام حشم:	۴۱۴
فصل چهارم: ارزیابی و اصلاح خطاهای اجتماعی	۴۲۳
مبحث اول: ارزیابی و اصلاح خطاهای میان حاکمان و ملت	۴۲۵
اصل سی و هشتم: فرصت دادن به (متهم و) محکوم تا نظرش را بیان کند و بدی را با بدی پاسخ ندادن:	۴۲۶
اصل سی و نهم: همدردی، همراهی و مشارکت حاکم مسلمان در (محافل) غم و شادی (و ماتم و جشن) ملت و شهروندان:	۴۳۲

۴۳۶.....	اصل چهلّم: تربیت با استفاده از تحریم و قطع رابطه:
۴۶۵.....	مبحث دوم: ارزیابی و اصلاح خطاهای میان پدران و فرزندان
۴۶۸.....	اصل چهل و یکم: احکام تشکیل خانواده براساس عدالت، محبت، عشق و برابری
۴۸۳.....	مبحث سوم: ارزیابی و اصلاح خطاهای میان زوجین
۵۰۱.....	مبحث چهارم: ارزیابی و اصلاح خطاهای میان خویشاوندان و همسایگان
۵۰۵.....	اصل چهل و دوم: کاربرد توصیف هنرمندانه‌ی گویا (ضرب المثل):
۵۱۱.....	اصل چهل و چهارم: نقد اجتماعی گزنده
۵۱۵.....	مبحث پنجم: ارزیابی و اصلاح خطاهای میان برادران و دوستان ایمانی
۵۱۷.....	اصل چهل و چهارم: تحکیم و تقویت مفهوم اخوت و مقتضیات آن:
۵۲۵.....	اصل چهل و پنجم: اصلاح جار و تکیه‌ی روان‌ها، تعالی بخشیدن به زندگی و عادت دادن انسان‌ها به کارهای برتر:
۵۴۷.....	امید و آرزو
۵۵۱.....	سخن پایانی
۵۶۱.....	توصیه و پیشنهاد
۵۶۵.....	فهرست منابع و مآخذ
۵۷۵.....	فهرست کسان
۵۸۱.....	فهرست گروه‌ها و قبایل
۵۸۳.....	فهرست غزوات و پیکارها
۵۸۴.....	فهرست مکان‌ها

مقدمه

نازنین خدای برتر از وصف و سپاسم! بر دیده و دلم نام و یاد! تو را سپاس که توفیقم بخشیدی تا در خیل بندگان راه یابم. سپاست فراوان که مرا لیاقت آن بخشیدی که نامم را زمزمه نمایم.

ای از آفریدن برتر و از هر قدرتی تواناتر! قوت و نیروی ایمانم بخش تا در تاریکی های فتنه های دین و زمان تلغزم. بیشمارت می ستایم؛

زان پس بر مقبول بارگاهت؛ بندگی و الایت، قله ی رفیع بندگی ات، یعنی محمد صادق امین علیه السلام بیشمار درود می فرست و بیکرانه احساس سرسپردگی ام را نثار آرمان و راهش می نمایم؛

برابر بوستان یاران با صفای باوفایش ادای احترام می کنم و به دیده ی تحسین، به خاطر تلاش خالص و دوری بی نظیر از کالای غرور «دنیا» بر دست شان عاشقانه بوسه می زنم؛

و چه پیام آور امینی و چه پیام رسانان و سربازان آماده به خدمت رسد بر کفی که دلیری و پاکی و تجرد را جامه پوشانیدند و به بشریت نشان دادند؛

نازنین برتر از ذهن و زبانم خدای مهربانم؛

این اثر بی چیز را به دیده ی رحمت و لطف از من پذیر و خواننده اش را سرشار لطف بیکرانت گردان و از سرچشمه ی این رهنمود پیامبر امین علیه السلام او را لبریز فهم دقیق و عمل خالص فرما و دقت ظریف و نگاه ژرف را عطایش کن؛ عزمش استوار، تلاشش برقرار، همتش پایدار، دعایش مقبول و گناهش مغفور و درگذر فرما.

همسرم را توفیق بندگی نصیب فرما که بخشی از زحمت کارم بر دوش او بود و او صبورانه به جای من کوشید تا من در این کار بکوشم؛ صمیمانه از او سپاسگزارم. آموزگارا! پدر و مادرمان، آشنایان و تمام کسانمان را مشمول دعای خیر و آموزش خواهی عامه‌ی فرشتگان گردان. آمین

ابراهیم زاهدی فرد (فاروقی)

تهران، ۸۹ / ۴ / ۱۱

بسم الله الرحمن الرحيم

ستان زیندهی خدا است. ما از او یاری و آمرزش می‌طلبیم و از شر (هوس‌های) نفسانی‌مان به خداوند پناه می‌بریم. هر که را خداوند، راه نماید، کسی گمراهش ن‌کند و کسی را که او گمراه گرداند هیچ هدایتگری او را هدایت نکند. گواهی می‌دهم که هیچ خداوند هیچ معبودی، لایق پرستش نیست و گواهی می‌دهم که محمد ﷺ، پسر خداست؛

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُوا إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ﴾

(آل عمران: ۱۰۲)

«ای مؤمنان! آن‌طور که زینده» (شان) خدا است از او بترسید! و نمیرید! مگر این‌که مسلمان باشید!»

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ (نساء: ۱)

«ای مردمان! از پروردگارتان که شما را از یک جان (آدم) آفرید آورد؛ وایه کنید، خدایی که از همان جان، جفتش (همسرش، زوجه) را آفرید و از آن دو انسان (آدم و حوا) مردان و زنان بسیاری را (آفرید و در زمین) انتشار داد. از خدایی که به واسطه‌ی او و ارتباط خویشاوندی از یکدیگر (چیزها) می‌طلبید؛ وایه کنید. یقیناً خداوند، مراقب شما هست.»

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا * يُضْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ
وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾

(احزاب: ۷۱، ۷۰)

«ای مؤمنان! از خداوند بترسید و سخنان سنجیده بگویید. (تا او) کردارتان را اصلاح کند و گناهانتان را بیامرزد. کسی که از خدا و رسولش فرمانبرداری کند، به رستگاری بزرگی، دست یافته است.»

اما بعد:

بهترین سخنان، کلام خدا است و بهترین رهنمودها، رهنمود محمد ﷺ است. بدترین کارها، (کارهای) نوظهور است و (عاقبت) هر بدعت، گمراهی است.^۱ برنامه‌ی بی‌نظاری که با محمد ﷺ آمد، برنامه‌ای است که همه‌ی بشریت را سعادتمند می‌گرداند. آن‌ها را به کمال و رشدی می‌رساند که در این زندگی برای هر یک مقدر شده است.

این کتاب، اصول و مبانی برنامه‌ی دایمی زندگی انسان نوخواه تجددطلب را پایه‌ریزی می‌کند و شناخت جزئیات را به خودش می‌سپارد تا رابطه‌ی اجزای زندگی مرفی و نوینش را کشف و چگونگی اجزاء آن را شناسایی کند و برابر شرایط و اوضاع زندگی و ابهامات آن، اقدام نماید. طریقی که با اصول این برنامه‌ی دایمی، اصطکاک نداشته باشد.

۱. روایت صحیح مسلم، کتاب الجمعة (۳)، باب تخفیف الصلاة و الخطبة ۴/۶، ۵، شماره حدیث ۱۸۶۷؛ سنن نسائی (۱)، کتاب صلاة العیدین، باب کیفیة الخطبة، ۱۸۸/۳ و ۱۸۹، شماره حدیث ۱۵۷۸؛ متن حدیث چنین است: یقیناً، راست‌ترین سخن، کلام (و کتاب) خدا (قرآن) است و بهترین رهنمود، رهنمود محمد ﷺ است و بدترین کارها، (کارهای) نوپیدا (ونوظهور) است و هر نوپدایی، بدعت است و هر بدعتی، گمراهی است و هر گمراهی، در آتش (جهنم) است. از حدیث جابر بن عبدالله رضی الله عنه.

تجربه‌های تربیتی تا این لحظه، اثبات کرده است، این برنامه تاکنون وجود داشته و هنوز قدم به قدم با عموم بشریت در حرکت است. (زندگی) انسان در سایه ی آن با تمام شرایط و روابطش قابل رشد و پیشرفت است. ارزش این برنامه در این است که (برنامه‌ای) متوازن و (با فطرت بشر) هماهنگ و سازگار است؛ چون جسم را نمی‌آزارد تا روح، رشد کند و روح را نادیده نمی‌گیرد، تا جسم به لذتش برسد. یروه‌ای فردی را در بند نمی‌کند تا مصلحت جماعت و دولت تحقق یابد و که شهوت‌های افسارگسیخته و منحرف فردی را آزاد نمی‌گزارد، تا زندگی جامعه را به خطر اندازد.

خداوند فرمود:

﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ﴾ (الاعموار: ۱۰۹)

«در اثر رحمت خداوند، ما را با آنان نرمی کردی و اگر درشتخو و سنگدل بودی، حتماً آنان از بساطت ما راکنده می‌شدند.»

بنابراین دعوت رسول‌الله ﷺ، رحمت بود و سلوبش در اصلاح خطاها نیز رحمت بود. به راستی چه رحمتی (بزرگتر از این)؟ پشتیبانی و یاری جاودانه‌ی الهی، این دعوت را فرا گرفته است؛ لذا تعجبی ندارد که پیرو (و روش زندگی او) هدایتگر و سخنش، فصل الخطاب و اخلاقش، قرآنی باشد خداوند در شأن او فرمود:

﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾

(جمعه: ۲)

«همو است ذاتی که در میان ناخوانان، پیامبری از (جنس) خودشان گسیل داشت تا آیاتش را بر آنان باز خواند و آنان را (از رشتی، پاک و

به خوبی، آراسته و) تزکیه نماید و به آنان کتاب (قرآن) و حکمت بیاموزد؛ اگرچه در گذشته در گمراهی آشکار بودند.»

آنچه را که رسول الله ﷺ بسوی آن دعوت می دهد، یقیناً دعوت به آراستن و پیراستن است؛ پیراستن وجدان و احساس، کردار و رفتار و پاک شدن زندگی زناشویی و زندگی اجتماعی. دعوت پیراسته ای که جان ها را از باورهای شرک آلود (پاک می گرداند و) به عقیده ی توحیدی، مزین می نماید و زشتی بی برنامه گی و هرج و مرج اخلاقی را به پاکی و اخلاق ایمانی، مبدل و انسان را از آلودگی ربا و حرام خواری، کسب حلال، رهنمون می سازد. آری یقیناً این پاکی و آراستگی، عمومی دوزخی فرد و جامعه؛ درون و برون (و قضایای روزمره ی آنان) را در بر گرفت.

به آنان کتاب و حکمت می آموزد تا پس از بیسوادی و نادانی، صاحب کتاب و دانش شوند. حکمت می آموزد، ^۱ حقیقت امور (و اشیا) را دریابند و درست بسنجند و روح و روانشان، درست فراان دانش و درست رفتار کردن را الهام گیرد و این خیر کمی نیست.^۱

من در این کتاب برای الهام گرفتن از شمع پیامبر محبوب مان ﷺ فقط از خداوند یاری می طلبم تا در پرتوی رهنمود پیامبر ﷺ در دنیای کنونی، راه یابیم؛ دنیایی که غبار سنگین مادی گرایی، آن را پوشانده است و روحانیت آن، سایه افکنده است و متأسفانه بسیاری از مردم از این رهنمود، باطل شده و روش زیستن را از دیگران وام گرفتند، در نتیجه از راه راست، دور و از جاد، ستم، منحرف شدند.

۱. فی ظلال القرآن، شهید سید قطب ۳۵۶۵/۶.

رسول گرامی ﷺ، که از هوس سخن نمی گفت، براساس همین برنامه ی خدایی، حرکت کرد و بر اساس آن، **خطاها را ارزیابی و اصلاح** و بر پایه ی همین برنامه، اصحاب را تربیت نمود و به این برنامه عشق می ورزید و تربیت را بر اساس آن می پسندید و اصحابش با استفاده از همین برنامه، اخلاق اسلامی را فراگرفتند. آری او به آنان اخلاق پسندیده را آموزش داد؛ دل ها را پاکیزه و سرشت ها را پیراسته و روان ها را بر التزام به فرامین الهی تربیت کرد و از منهیات بازداشت.

بنابراین احادیثی را در این کتاب گردآوری کردم که طی آن خطاها یا منکراتی در عصر غربت روح داده برد و از خلال آن روش تربیتی - ارشادی پیامبر ﷺ را در چگونگی **ارزانی و اصلاح خطاها**، مورد توجه قرار دادم.

برعهده گرفتن مسئولیت راهنمایی و اصلاح خطاها، از مصادیق فریضه ی امر به معروف و نهی از منکر است که خداوند در کتابش به آن فرمان داده است. خداوند متعال می فرماید:

﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْبِرِّ يَسْتَأْذِنُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (ال عمران: ۱۰۴)

«باید از میان شما گروهی باشند تا بسایر مسائلی فراخوانند و به معروف، فرمان دهند و از منکر بازدارند و همانان را نجات دهند.»

نویسنده ی تفسیر ارزشمند «فی ظلال القرآن» می گوید:^۱
به هر حال، باید گروهی باشند که به شایستگی، دعوت و به معروف، فرمان دهند و از منکر، بازدارند. برنامه ی خداوند در زمین فقط وعظ، ارشاد و بیان محض نیست، چون این یک بخش (از برنامه ی خدا) است.